

DIOGEN®

PRO KULTURA MAGAZIN
CULTURE MAGAZINE

Ladislav Babić

Les comédiens
(*posvećeno glumcima svijeta*)

Noć je ljetna, sve spava dok mjesečina obasjava krajolik, samo u daljini lavež pasa narušava tihinu, i škripa kola kojima upravlja dremljivi kočijaš, tu i tamo otvarajući oči da provjeri jeli konj krenuo vlastitim putem zanesen snenom omaglicom, jer i njemu se u to vrijeme spava kao i putnicima u drndavoj kočiji koju vuče prašnjavom cestom ususret cilju.

Ujutro, osvježeni, vedrinom koja moguće skriva neprospavanu noć, moraju povorkom, predvođenu bubnjem bubnjanje kojega povećava duljinu parade nagnulim znatiželjnicima, ući u razbuđeno selo ka kojemu se valja noćna karavana. I, eto, stigli su na cilj darivatelji snova: glumci, plesači, pjevači, magičari,...!

Bolje no ja to će vam predočiti [Charles Aznavour](#), francuski šansonjer i glumac, i sam s iskustvom putovanja na suvremeniji način, darivatelj snova širom svijeta, u šansoni „[Les comédiens](#)“ („Glumci“; kliknite link da poslušate prekrasnu pjesmu):

*Dođite vidjeti glumce,
Pogledati glazbenike,
Vidjeti mađioničare,
Koji stižu. (X2)*

*Glumci su raspremili daske.
Podigli su pozornicu
I rastegnuli transparente.
Putovali su po predgrađima.
Organizirali paradu
S glasnim odzvanjanjem bubnja.
Ispred crkve karavana obojena u zeleno
Sa stolicama kazališta na otvorenom
A iza njih poput lude povorke,
privlače cijelu zemlju, glumci.*

*Dođite vidjeti glumce,
Pogledati glazbenike,
Vidjeti mađioničare,
Koji stižu. (X2)*

*Želite li vidjeti lupeške laži
U pomalo tužnoj priči
Koja sretno završava,
Želite li vidjeti drhtaje ljubavnika
Kajanje Baptiste,
Ili se smijati sretnima,
Gurnite platno, uđite i smjestite se
Pod zvijezdama će se zavjesa podići.
Kad u noći odjeknu tri udarca
Oni će se preporoditi, glumci.*

*Dođite vidjeti glumce,
Pogledati glazbenike,
Pogledati mađioničare,
Koji stižu. (X2)*

Putujuća kazališna družina donijela je, moguće prvi put među ove ljude, pregršt snova koje će razmijeniti za sitniš, možda pokoju kokošku, tucet jaja, sušeno meso, krumpir ili neko drugo povrće, jer i dileri snova tu i tamo ogladne, a snovi su hrana duši, dok želuci ište prozaičniju hranu. Jer, treba postaviti pozornicu, sjedala, razviti transparente i vjerne konje hraniti, a i magični svijet koji će priuštiti očaranim gledateljima traži energetski poticaj.

Putujuće kazališne družine vuku porijeklo iz antičke Grčke (govorim o evropskom kazalištu), u [obliku](#) „posebne vrste pučkoga kazališta 'mim', u izvedbi profesionalnih putujućih družina. Mjesto predstave bio je trg ili gostionica, pozornica je bio uzdignuti podij, a glumili su i muškarci i žene.“. U srednjem vijeku nastale su (od početnog zaziranja kršćanstva prema glumi kao nedostojnom i bogohulnom činu) „manje putujuće družine žonglera (ioculatores), putujućih glumaca (histriones), sajamskih zabavljača pa i krotitelja, 'mim' je, vazda temeljen na profesionalnim načelima, improvizaciji i naturalističkim prikazivačkim obilježjima, uspio sve do početka XII. st. na svakovrsnim priredbama (sajam, proštenje ali i dvorske svečanosti) nametnuti svoj osebujni stil, iz kojega je niknulo profano europsko srednjovjekovno kazalište“, te su potom širom Evrope, duž Engleske, Francuske, Španjolske, Italije, Rusije,..., nastajale družine putujućih zabavljača (akrobata, žonglera i pripovjedača) koji su zabavljali publiku po sajmovima, tržnicama i za vrijeme karnevala, da bi se tek od nastanka talijanske *Commedie dell'arte* (što u prijevodu na ondašnji jezik znači - komedija koju izvode

znalci) počele osnivati glumačke družine, koje su počele živjeti od tog posla. I dan danas postoje putujuće glumačke družine (ne računajući ansamble stacioniranih kazališta koji putuju u gostujuće nastupe), a hrvatsko kazalište „*Histrioni*“ dobilo je ime upravo po spomenutim srednjovjekovnim putujućim glumcima, jer je izvodilo predstave po cijeloj državi ne imajući matičnog kazališta. Mogli bismo u putujuće kazalište svrstati i [partizansku glumačku družinu](#) predvođenu *Vjekoslavom Afrićem*, koja je po dolasku u partizane osnovala partizansko kazalište, neko vrijeme stacionirano u *Glini*, a potom kretalo na turneje „*po oslobođenoj teritoriji Like, Korduna i Gorskog kotara*. Nakon pet mjeseci rada na teritoriji Hrvatske, prelazi u Bosnu, a odlukom AVNOJ-a u Bijaću dobiva i službeni naziv - *Kazalište narodnog oslobođenja Jugoslavije*“.

Vratimo se putujućoj družini koja je praćena mnoštvom pučana stigla na trg, pred crkvu ili gdje je već dobila dozvolu podignuti pozornicu, te je, moguće okrepljena darovima prisutnih i prije početka predstave („*Dragi gospodine, gledajte, da glumci budu dobro podvoreni. Čujte, nastojte, da se s njima lijepo postupa, jer oni su izvadak i kratka kronika vremena. Bolje bi vam bilo, da poslije smrti dobijete loš grobni natpis, nego da oni o vama loše govore, dok živite.*“), kaže danski kraljević [Hamlet](#)) začela svoje snove prenositi okupljenima, otvorenih ustiju i razrogačenih očiju, praćeno dobacivanjima na skaredne šale glumaca ili pljeskom popraćenih mađionarskih izvedbi, uz nevješto sekundiranje pjevačima šaljivih pjesama.

Kao što *Shakespeareov* lik kaže o glumi: „*Njezin je cilj bio uvijek, a jest i sada, da u neku ruku drži prirodi ogledalo, tako da pokaže vrlini njene prave crte, ludosti njenu vlastitu sliku, a samom vijeku i ljudskom društvu njegov lik i otisak.*“, dok *Ivan Supek* u knjizi „*Filozofija, znanost i humanizma*“, dopunjuje: „*Ako za umjetnost kažemo da je ogledalo, to nije nipošto obično zrcalo koje održava što se ispred njega stavi. Mnogo se od stvarnoga pri tom gubi, a mnogo novoga pridolazi; time i samo određenje umjetnosti kao ogledala pada na jednu metaforu, koja katkad više skriva nego otkriva*“. Uostalom, ne izlazimo li i mi iz kazališnih i kino dvorana u muku, potreseni prizorima i glumačkim izvedbama, ne nalazeći riječi dugo prije nego se s pratiteljem upustimo u komentiranje viđenoga (utoliko su ta dva medija u golemoj humanističkoj prednosti pred televizijom, na kojoj i najdramatičniji film, često tek nakon nekoliko sekundi pauze, smjenjuju *reklame, reality show* ili *sportski prijenos*, ne dajući ljudskoj duši i srcu apsorbirati viđeno, podilazeći programskoj shemi, i zahtjevima kapitala zatirući čovječnost u ljudskom biću, gušeći emocije i učvršćujući ga kao jednodimenzionalnog nositelja potrošačkog mentaliteta. *The show must go on*, ne brine kapital za dušu, bavljenje njome ionako prepušta teozolozima). Znam čovjeka koji kaže da film ili pročitana knjiga u njega prije izmame jecaje negoli neka zbiljska tragedija, čak unutar njegove familije. „*Hm - slušao sam o zločincima, / Da, gledajući glumu, bjehu tako / Potreseni u duši glumačkom / Vještinom, te su smjesta priznali / Zločinstva svoja teška. Jer umorstvo, / I ako u njem nema jezika, / To ipak zbori glasom čudesnim.*“, reći će *Hamlet*.

„*Sugestivna snaga velikih predstava biva tako jaka da publika često zaboravlja da sjedi pred pomno napravljenom umjetninom i stapa se s protagonistima drame u intenzivan, zgusnuti doživljaj. Tada nam se čini da i nema rampe između nas i glumaca; umjetnost nas nosi kao najizvorniji val života... Što je ta magija teatra koja nas tako silovito opčinjuje da se jače zanosimo ili patimo nego na svadbama ili pogrebima oko nas?*“, potvrđuje *Supek*.

Svu tu magiju prenose nam glumci, stapajući se s likovima koji preuzimaju za vrijeme predstave upravljanje njima – glumci postaju njihov avatar koji nas uvlači u

iluziju načas stvarniju od stvarnosti. Iz tradicije (i) putujućih teatarara, izrastalo je suvremeno kazalište, razvijajući i ukus sve zahtjevnije publike koji je trebalo zadovoljavati, nezadovoljnu tek šalama, skarednostima, songovima i mađioničarskim vještinama. Ne, to ne znači nipodoštavanje tih prvih, putujućih družina zaljubljenika u svoj životni izbor, onih koji su oplemenjujući gledateljstvo oplemenjivali i sebe sama, u vječitoj uzajamnoj interakciji. I danas postoje takve vandrokaške družine, suvremenije opremljene za svoja putešestvija (mladi bi ih, ne znajući, vjerojatno pomiješali s cirkusantima), ali s jednakom ljubavlju baveći se - manje ili više profesionalno - vještinom zazivanja naših najskrivenijih emocija za koje možda nismo ni slutili da ih posjedujemo. Dakako, pored suvremenih stacionarnih kazališta, kino dvorana, televizije ili videa, sve je manje mjesta prepušteno njihovoj djelatnosti, a i publika je uostalom teatarski odgojenija no u vremena povijesnih prethodnika, ali, kao što govori naslov čuvene monodrame *Zijaha Sokolovića* „*Glumac... je glumac... je glumac*“ – *samo glumac*, bio amaterski ili profesionalni, imao stalni angažman ili bio dio putujuće družine, trećerazredni epizodist ili dobitnik najprestižnijih nagrada.

S jednakom ljubavlju kao nekad, na daskama koje je sam postavljao poslije cjelonoćnog tandrkanja iz sela u selo, bilo tek za ručak ili milijun dolara on postaje oblik metamorfa koji nastoji publiku uvući u svjetove o kojima često ni slutila nije, propitati njeno poimanje međuljudskih odnosa, primoravati je da zaviri u

vlastitu dušu preispitujući odnos prema sebi i drugima, raskrinkavati pokvarenost vlasti, progovarati o ljubavima, ljubomorama, prevarama, osvetama, bolima, pokvarenostima, ubojstvima, savjesti i porodičnim tragedijama, sijući sumnju spram neupitnih svjetonazora,..., na sat-dva nas uvlačeći u univerzume koje nam budzašto poklanjaju. Prostore sanja kojima nas obuhvaćaju, ma samo za par časaka igre koju izvode za nas, svjetove koji će nas podsjetiti kako i mi sanjamo vlastite snove svakim svojim udisajem i izdisajem. Kao što reče *Prospero* u „[Oluji](#)“ engleskog barda:

„...*Mi smo / Tek tvar, od koje građeni su snovi, / I snovima je samo obavit / Naš kratki život.*“

što možemo i obrnuti: *čovjek je satkan od snova, rođen s njima, a kad ode, s njim svijet napuštaju i oni, ostvareni i neostvareni.* Prve putujuće glumačke družine, bivajući daleke prethodnice veličanstvenih svjetskih teataru i glumačkih veličina, nastojale su animirati neuko gledateljstvo, kombinirajući poučne, vjerske i šaljive sadržaje, mađioničarske iluzije, popraćeno plesnim i pjevnim točkama, ostavljajući u srcima publike dublje ili pliće tragove, ovisno o rezonantnosti njihovih duša s čarolijom doživljaja. A potom, kad je predstava završila, publika se razišla svojim

poslovima živeći stvarni život, sobom odnoseći u njega i dio života s dasaka gledališta,

*Glumci su demontirali daske.
Rastavili su svoju pozornicu
I sklopili transparente.
Ostavit će duboko u svačijem srcu
Malo serenade
I Harlekinove sreće.
Ujutro kad sunce izade
Bit će daleko, a mi ćemo vjerovati da smo sanjali.
Ali sada, oni odlaze u noć,
Preko drugih uspavanih sela, glumci.*

*Dođite vidjeti glumce,
Pogledati glazbenike,
Vidjeti čarobnjake,
Koji stižu. (X2)*

(Tekst - Jacques Plante; muzika - Charles Aznavour)

Skinuli su svoje kostime, poskidali maske, postali naizgled obični ljudi slični nama u svojim životima, ljubavima, srećama, nesrećama, bolima, tugama i smrtima, ali noseći duboko u sebi magiju koju neštedimice dijele drugima. Zato,

*Dođite vidjeti glumce,
Pogledati glazbenike,
Vidjeti čarobnjake,
Koji stižu.*

Ali, sad odlaze glumci, muzičari i opsjenari, bez bubnja, bez transparenata, samo ih

kerovi prate dio puta, bez nas koji sjutra nećemo znati jesmo li sve tek sanjali, ostavljajući u srcima *Malo serenade / I Harlekinove sreće*, uz obećanje – doći ćemo opet. Odlaze kroz vjekove, mračnim vremenima pretrpanim leševima, bogaljima, bolesnima, gladnima i nesretnima, prevarenima i iskorištenima usprkos, poput „božjih glasnika“ pronositi dašak sreće i ljubavi, nade i očekivanja, ti čuvari tanane i neprekinute „zlatne niti“, niti iskonske ljudskosti protežuće kroz eone, od nepisanih vremena u budućnost izmaknutu pogledima, širom bespuća povijesti dočaravajući civilizaciju civiliziraniju od postojeće, oplemenjujući ma tek dijelici naših života, pretvarajući nas u *Ljude*. Dođite što prije, glumci, s novim predivom za snove iz kojih smo satkani!

18.02.2020.g.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>